

(комунікабельність); підтримувати хороші міжособистісні стосунки, толерантно боротися за справедливість (неконфліктність); примирити людей з протилежними точками зору, знайти спільність у поглядах і поведінці (миролюбність); дотримуватися законів моралі, боротися зі злом (ідейність).

Найбільш значна частина осіб з досвідом роботи вищим за 3 роки (36,4%) відноситься до психологічних типів, яким притаманні такі основні риси як: ведення інших за собою, взяття на себе відповідальності (лідерство); здатність самостійно приймати рішення і здійснювати дії в підтримку цих прийнятих рішень (рішучість); орієнтація на суть проблеми або справи (вирішення проблем); націленість на перемогу (цілеспрямованість).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначено проблеми. Перспективою подальших досліджень є визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності персоналу, спираючись на ключові компетенції.

ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ ХРОНОЛОГІЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пригоцький В.А.

Олійник О.М.

DOI:<https://doi.org/10.58521/978-966-924-898-5-2021-224-53-71>

З приводу політичного вектору розвитку держави можна дискутувати, але потрібно погодитись, що сучасні політичні устремління тягнуть за собою значні реформації економічної системи держави. Останнім часом такі реформації мають не завжди позитивні результати. Єдиним маркером позитивності/непозитивності є кількість населення у державі. І

щоби цей маркер був позитивний такі реформації повинні призводити до значних змін вітчизняної економіки у т. ч. і з огляду на підтримку державою особистої підприємницької ініціативи людей. Тобто реформація повинна привести до установлення таких засад виникнення і розвитку підприємницької діяльності, які мають сприяти поступального становлення та розвитку позитивного бізнес-клімату. У контексті цього та права на підприємницьку діяльність, закріпленого в ст. 42 Конституції [1], упорядкування процесу утворення суб'єктів господарювання стає важливим завданням, як для законодавців, так і для правозастосовців, оскільки держава зацікавлена у встановленні чіткого порядку утворення і подальше регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Це принципове завдання держава поставила на початку 2000 років, коли прийняла Програму інтеграції України до Європейського Союзу [10], якою серед іншого поставила завдання на подальшу мотивацію осіб до підприємництва та заохочення ділової активності підприємців і населення.

Президент в Указі від 12.05.2005 р. «Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва» [11] з метою забезпечення реалізації конституційного права громадян на підприємницьку діяльність, створення більш сприятливих умов для розвитку підприємництва постановив затвердити план заходів щодо входження України власним сегментом до Європейського реєстру бізнесу (ЄБК). Таку концепцію цього сегменту розвитку економічної системи визнано надзвичайно важливою.

У 2007 році Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва зазначено, що «Завершено комплекс заходів щодо входження України власним сегментом до Європейського бізнес-реєстру (єдиної країни поза межами ЄС). Міжнародними партнерами визнано адекватність

вітчизняної системи реєстрації європейським стандартам і нормам. У зв'язку з цим очікується значне поживлення українського бізнес-клімату» [13].

Крім цього Державним комітетом указується, що в усіх 677 органах державної реєстрації юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців застосовано принцип «єдиного вікна», прийнято нормативно-правові акти, які регулюють питання постановки на облік юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. У переважній більшості реєстраційних органів процес державної реєстрації суб'єктів господарювання скорочено з 2-3 тижнів до 2-3 днів. Унормовано питання, яке дозволить скоротити цей процес до 1 дня у 2007 році. Збільшено кількість реєстраційних дій до 10 тисяч щоденно. Оптимізовано програмне забезпечення та інтегровано АІС «ЄДР» з відповідними системами державних органів, задіяних у реєстраційному процесі. Імплементовано нову версію програмного забезпечення обміну інформацією на центральному та регіональному рівнях. Досягнуто повного державного контролю за функціонуванням Єдиного реєстру.

Також формування нового законодавства щодо спрощення державної реєстрації підприємців, спрямоване на послаблення бюрократичного механізму в економіці України, упорядкування контрольних функцій держави стосовно суб'єктів господарювання.

Початок дії Господарського [2] та Цивільного [3] кодексів України (з 2004 року) стало новим етапом подальшого розвитку законодавства про державну реєстрацію суб'єктів господарювання. А прийняття спеціального Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. [5] значно покращило урегулювання порядку процедур державної реєстрації.

Реєстрація суб'єктів господарювання/підприємництва є одним із інститутів господарського права, що постійно

удосконалюється у процесі становлення ринкової системи на поточний момент часу. Тобто цей механізм знаходиться у стадії перманентного розвитку як і усі інші сегменти нашого ринкового механізму.

Окремі питання сегменту ринкового механізму розглядались у роботах українських учених А. Бризгаліна, О.М. Олейника, В.Ф. Попондопуло та ін.

Питання державної реєстрації доволі часто з загальнотеоретичних позицій висвітлюється в юридичній літературі. Разом із цим дослідження усього ланцюга реєстраційних дій у сукупності, що призводить до появи нової особи-суб'єкта підприємництва допоки не знайшло свого дослідника.

З огляду на сказане, дослідження механізму правового регулювання державної реєстрації суб'єктів підприємництва і сьогодні є і актуальним, і доцільним.

Це коротке дослідження є спробою з'ясування окремих теоретичних питань механізму правового регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання в умовах становлення ринкової економіки.

Відповідно до мети поставлено задачу здійснення аналізу змісту державної реєстрації, як умови легітимації підприємницької діяльності, як засобу державного регулювання.

Предметом дослідження є правові відносини, що виникають у процесі регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання.

З урахуванням встановленого Конституцією права на підприємництво деякі автори розглядають процедуру реєстрації, як «юридично обов'язкову умову реалізації права на підприємницьку діяльність у результаті загального конституційного дозволу» [114], а інші – як один з етапів реалізації конституційного права на господарську діяльність

[160]. Одночасно з такими тлумачення існує і думка (Н.О. Саніахметова, Д.В. Задихайло), що державна реєстрація суб'єктів господарювання – є однією із умов (загальною) здійснення господарської діяльності [123].

З таким розумінням варто погодитись, оскільки господарська діяльність без державної реєстрації відповідного суб'єкта – містить склад адміністративного правопорушення (ст. 164 КУАП), а у залежності від нанесеної шкоди – і кримінального (ст. 212 ККУ).

Така позиція учених відображається у законодавстві України. Зокрема, у ч.1 ст. 58 «Державна реєстрація суб'єкта господарювання» Господарського кодексу (далі – ГКУ) зазначено, що суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа-підприємець у порядку, визначеному законом.

Згідно із ч. 2 ст. 50 «Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності» Цивільного кодексу (далі – ЦКУ) фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. Тому – необхідною умовою для здійснення підприємницької діяльності є державна реєстрація особи як суб'єкта господарської/підприємницької діяльності.

Відповідно до ч. 4 ст. 87 «Створення юридичної особи» ЦКУ юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації. Юридична особа підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом – ч. 1 ст. 89 «Державна реєстрація юридичної особи» ЦКУ.

Отже, можна стверджувати, що державна реєстрація фактично є легітимною процедурою входження відповідного суб'єкта в господарський обіг з метою підприємництва [61]. При цьому умова легітимації суб'єктів підприємницької діяльності однаково відноситься і до фізичних осіб-підприємців, і до

юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правової форми, форми власності на майно або сфери діяльності [89].

Такий підхід існує у переважної більшості національних систем права щодо господарювання, що цілком пояснюється сучасними тенденціями зближення і поступової уніфікації (інтеграції) правових норм, що регулюють підприємництво в різних країнах [91].

Конститутивність державної реєстрації, як пряма указівка в Конституції, характерна для дослідження у частині державної реєстрації юридичних осіб. Так, О.Єрьоменко указує, що реєстрація юридичних осіб у відповідних органах має конститутивне значення [50], а К.К. Лебедєв, за аналогією, указує на цей факт і щодо фізичних осіб-підприємців [81].

Так, дійсно, правостановлююче значення має той юридичний факт, на підставі і з моменту здійснення якого юридична особа вважається створеною. Цей факт підтверджується відповідним свідоцтвом (витягом чи випискою з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб та громадських формувань). Спеціальні правоздатність та дієздатність суб'єктів, що підлягають державній реєстрації, виникають виключно з моменту її здійснення. У іншому випадку настає відповідальність відповідно до адміністративного законодавства (адміністративного чи кримінального).

Поширеною у науковому середовищі є думка, що створення підприємницької організації складається з двох стадій, другою з яких є державна реєстрація [55] і визначення державної реєстрації – другим етапом створення юридичної особи [115]. Після цього особа набуває статусу повноцінного суб'єкта господарсько-правових відносин.

Незважаючи на різницю у природі створення підприємства (одні вчені роблять акцент на характері такого створення як процесу, що складається з певних стадій, інші – як умови цього),

автори єдині в одному – включають державну реєстрацію у поняття «створення підприємства».

Разом із цим, є і інша позиція, що відокремлює державну реєстрацію суб'єкта господарювання від його створення. Зокрема, деякі автори вважають, що суб'єкт господарювання/підприємництва є створеним з моменту схвалення його установчих документів або прийняття рішення про створення у випадках, коли установчі документи не пройшли державну реєстрацію. Це дозволяє розділити момент створення відповідного суб'єкта та момент його державної реєстрації, акцентувати увагу правозастосовців на тому, що за реєстрацією звертається вже існуючий суб'єкт саме для надбання відповідного статусу [92]. А ця дія має за мету тільки надати підприємству формально-юридичних ознак суб'єкта права, згідно з якими воно починає функціонувати у господарсько-правовому обігу як загальновідома для третіх осіб і органів держави юридична особа [159].

З огляду на зазначене, наголошимо, що реєстрація суб'єктів господарювання/підприємництва є одночасно і актом компетентного державного органу, що фіксує факт створення товариства, який реалізує контроль за законністю цієї процедури, і процедурою набуття особою правоздатності/дієздатності, і процедурою легітимації новоствореного суб'єкта. Зважаючи на те, що реєстрація суб'єктів господарювання/підприємництва називається у законодавстві державною реєстрацією і здійснюється компетентними державними органами, вважаємо обґрунтованою позицію тих авторів, які аналізують її з точки зору державного регулювання підприємницької діяльності.

Ж.А. Іонова пояснює необхідність такого державного регулювання тією обставиною, що тут найбільш гостро зіштовхуються публічний і приватний інтерес [61], а В.І. Крусс зазначає, що сама реєстрація ніяк не пов'язана з можливостями

обмеження права на підприємництво, применшення його сутності або зміни змісту [79].

Іноді державна реєстрація пов'язується з державним управлінням і тлумачиться як метод державного управління сферою економічних відносин, що виконує обліково-контрольні функції [115].

У п. 4 ст. 1 «Визначення термінів» Закону про державну реєстрацію юросіб, фізосіб – підприємців та громадських формувань державна реєстрація – це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених Законом [5].

Отже, режим державної реєстрації суб'єктів господарювання/підприємництва – це сукупність правових і організаційних заходів, які визначають на законодавчому рівні порядок обліку юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, та здійснюється зазначеними у законодавстві державними органами.

Значення вказаного режиму полягає у визнанні державою правоздатності суб'єктів підприємництва, встановленні законності їхніх прав на здійснення дій у сфері підприємництва на основі реалізації функцій державного нагляду, контролю, ведення обліку, зберігання і надання відповідної інформації. А

режим державної реєстрації суб'єктів господарювання/підприємництва служить як цілям реалізації прав і законних інтересів юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, так і забезпеченню охорони суспільних і державних інтересів.

Відтак можна дійти висновку, що державна реєстрація суб'єктів господарювання/підприємництва – є однією з основних умов початку підприємницької діяльності та законодавчо-визначеною процедурою легітимації суб'єктів підприємництва/господарювання. Складається реєстрація суб'єктів господарювання/підприємництва – із трьох реєстраційних дій: 1) реєстрація створення; 2) реєстрація в ЄДР змін до установчих документів та змін до відомостей про фізичну особу – підприємця; 3) реєстрація припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичної особи.

Тобто, указане стосується і фізичних, і юридичних осіб.

Основною метою державної реєстрації – є визнання з боку держави факту створення підприємства та надання такому факту юридичного значення [34], а також здійснення превентивного контролю за законністю набуття, зміни чи припинення підприємницької правосуб'єктності [77].

Окрім цього, В. Данішевська вважає, що головна мета реєстрації – це обслуговування потреб учасників комерційного (торгового) обороту. Для юридичних осіб – це, перш за все, отримання правосуб'єктності, для фізичних осіб – отримання права на здійснення підприємницької діяльності. Реєстр є джерелом інформації щодо цих осіб. А своєчасна поінформованість учасників комерційного обороту – одна з гарантій безпечності бізнесу. Безумовно, державний реєстр зможе також забезпечувати і державний контроль за здійсненням підприємницької діяльності, і отримання державою даних статистичного обліку, і адміністрування податків, але все-таки,

головною метою реєстрації є обслуговування потреб учасників комерційного обороту [47].

Проте, мабуть доцільніше буде погодитись із авторами, які вважають, що державна реєстрація суб'єктів господарської/підприємницької діяльності має на меті легітимацію суб'єкта, публічне (офіційне) визнання за ним і надання йому статусу підприємця. У той же час перспективним, як вважають вчені, є погоджування державної реєстрації з виявленням (профілактикою) можливих порушень установленого порядку створення відповідного суб'єкта і невідповідності його установчих документів законодавству. Також називається в якості цілей державної реєстрації чітка ідентифікація суб'єкта підприємництва, попередження ототожнення різних суб'єктів, що беруть участь у господарському обороті, і придбання суб'єктом господарської компетенції, що дозволяє йому займатися підприємницькою діяльністю [91].

На підставі власного досвіду та думок указаних авторів, не вдаючись до подальшого цитування інших учених про мету державної реєстрації суб'єктів господарської/підприємницької діяльності, відмітимо, що питання мети потрібно розглядати із двох протилежних поглядів: держави – як юридичного учасника державної реєстрації, та особи, реєстрація якої здійснюється.

З першого погляду може здатись, що у цих двох осіб мета – однакова. Але насправді – різна. Мета держави – це введення у легальний господарський/підприємницький оборот легітимного суб'єкта (тобто компіляція сказаного вище). Мета особи, яка стає підприємцем – це отримати бажаний нею прибуток, а державна реєстрація – це передумова цього бажання. Саме у цьому і полягає відмінність мети різних сторін державної реєстрації.

Прибуток, як основна мета діяльності суб'єкта господарювання (унаслідок державної реєстрації) – це основна підстава існування юридичного конфлікту (і як наслідок – кризи)

між державою і суспільством, частиною якого є суб'єкти господарювання/підприємництва.

Підтвердженням цієї тези є цілі державної реєстрації (тобто, – віддалену у часі мету), які можна сформулювати у контексті контрольної функції держави. Так, ми погоджуємось із В.Ф. Попондопуло, який указує, що цілями державної реєстрації є: одержання державою відомостей про стан підприємництва для здійснення нею регулювання економіки; проведення оподаткування підприємців; отримання відомостей зацікавленими особам із відповідного реєстру [114].

Зрозуміло, що указані цілі можна деталізувати у такому контексті: наприклад, користування ЄДР є наслідком його формування із відповідних суб'єктів господарювання, що у свою чергу впливає на різні групи користувачів такою інформацією: держава чи приватні особи. Крім того формування реєстру суб'єктів господарювання дозволяє відслідковувати їх найменування для того, щоб вони не повторювались.

Державна реєстрація являє собою метод державного управління сферою економічних відносин, що виконує обліково-контрольні функції [115].

До інших функцій державного управління можна віднести:

1) контрольну – держава в особі реєструючого органу контролює законність виникнення, зміни чи припинення статусу суб'єкта підприємницької діяльності у громадян та організацій;

2) облікову – шляхом ведення Державного реєстру забезпечується єдиний облік усіх зареєстрованих суб'єктів;

3) інформаційну – у реєстраційному органі зберігається реєстраційна справа суб'єкта, у якій містяться усі документи, що подавалися на реєстрацію;

4) статистичну – за даними реєстрації можна відстежувати динаміку ринку, досліджувати ринкове середовище, здійснювати макроекономічне прогнозування, узагальнення;

5) охоронну – державна реєстрація є засобом охорони прав та інтересів інших учасників цивільного обороту. Реєстрація свідчить про легалізацію підприємця. За цим фактом споживач має можливість відрізнити легального підприємця від осіб, які здійснюють незареєстровану підприємницьку діяльність [77].

Залежно від мети і цілей державної реєстрації суб'єктів господарювання/підприємництва складається і різне розуміння удосконалення та спрощення процедури державної реєстрації. Так, на сьогодні процедура утворення суб'єкта підприємництва-фізичну особу спрощено максимально: заповнення та подання реєстратору стандартного формуляру (заяви). Процедура державної реєстрації юридичної особи складніша, оскільки потрібно скласти внутрішній локальний акт – Статут чи документ, який його заміняє. Наявність різних організаційно-правових форм, та форм власності також дещо ускладнює не процедуру реєстрації, а складення указаних документів відповідно до закону.

Така тенденція, щодо спрощення (більшої доступності) законодавства про державну реєстрацію суб'єктів господарювання/підприємництва, зберігається останні роки (більше 10). Це, зокрема, скорочення кількості документів, що подаються для реєстрації, строків реєстрації, дистанційна реєстрація тощо. Проте, це по-різному оцінюється різними авторами.

Так, Ю. Назарова указує, що спрощення процедури державної реєстрації повинно «стимулювати заняття підприємницькою діяльністю і ріст кількості її суб'єктів, варто максимально спростити процедуру легалізації, у тому числі державної реєстрації суб'єктів підприємництва» [103]. Р.А. Калюжний, А. Ластовецький виступають за «спрощення дозвільно-реєстраційних процедур держави щодо підприємництва» [68].

Зняття вхідних бар'єрів передбачається, зокрема, шляхом спрощення процедури реєстрації (реорганізації) і ліквідації юридичних осіб (перехід до повідомної реєстрації за принципом «одного вікна», покладання обов'язку повідомляти податкові та інші органи про створення нової юридичної особи на органи реєстрації, підвищення відповідальності засновників за достовірність відомостей, поданих при реєстрації, та ін.) [20].

Навпаки, на думку деяких авторів, спрощення процедури державної реєстрації юридичних осіб є не найкращим рішенням, тому що послужить причиною появи великої кількості «незаконнонароджених» суб'єктів господарської діяльності, установчі документи яких будуть суперечити законодавству [56]; мета спрощення процедури державної реєстрації для розробників закону, схоже, стала самоціллю, реалізована за рахунок ослаблення державного контролю за порядком створення, реорганізації і ліквідації юридичних осіб. Новий закон легалізує порочну ідею відмови від будь-якої перевірки з боку органів реєстрації процесу створення суб'єктів господарювання/підприємництва [115].

З урахуванням цього ми вважаємо, що спрощення, звичайно, має певну межу, яка є балансом приватного та публічного інтересу держави.

До принципів державної реєстрації можна віднести: публічність, загальновідомість і достовірність.

Принцип публічності виявляється в тому, що реєстр доступний кожній особі, яка бажає ознайомитися з ним; принцип загальновідомості – обізнаність про внесення відповідного суб'єкта до ЄДР; принцип достовірності – це презумпція достовірності записів, що містяться в реєстрі, що може бути спростована тільки в судовому порядку [52].

Публічність єдиного державного реєстру юридичних і фізичних осіб-підприємців підтверджується тим, що він є

частиною інформаційного ресурсу України. Відомостей, що містять державну таємницю, єдиний державний реєстр суб'єктів господарювання не містить, тому він і є відкритим. Принцип загальновідомості державної реєстрації суб'єкта господарювання є своєрідною новелою в українському законодавстві. Він означає, що відомості про державну реєстрацію такого суб'єкта повинні бути опубліковані в офіційних друкованих засобах масової інформації. У силу принципу загальновідомості будь-яка особа вважається обізнаною про внесення відомостей про суб'єкта господарювання до єдиного державного реєстру (про внесення змін до таких відомостей), що позбавляє її можливості посилалися на незнання наявних у реєстрі відомостей [104].

Повнота відомостей державної реєстрації означає включення до державних реєстрів найважливішої інформації (і відповідно своєчасне внесення необхідних змін) про суб'єктів підприємницької діяльності, яка, з одного боку, дозволила б державі виконувати свої функції (фіскальну, регулятивну, контрольну), а з іншого – забезпечила б надання учасникам господарського життя необхідні відомості про функціонуючі в ньому суб'єкти підприємницької діяльності [32].

На інші принципи державної реєстрації указує А. Красовська:

- 1) законність – державна реєстрація здійснюється в суворій відповідності із законом;
- 2) строковість;
- 3) платність – усі реєстраційні дії є платними;
- 4) територіальність – державна реєстрація здійснюється реєстраційним органом за місцезнаходженням суб'єкта;
- 5) публічність – інформація, що міститься в реєстрі, має офіційний характер;
- 6) достовірність – передбачається правильність внесення в реєстр і справжність (істинність) відомостей державної

реєстрації. Ці відомості можуть бути оскаржені лише в судовому порядку [77].

З зазначеним принципом територіальності важко погодитись, оскільки сьогодні реєстраційні дії можуть здійснюватись у будь-якому центрі надання адміністративних послуг на території України.

Таким чином, з урахуванням указанного до принципів державної реєстрації можна віднести такі принципи:

- 1) законності,
- 2) достовірності,
- 3) публічності (гласності),
- 4) строковості.

Реєстрація, як публічно-обов'язкова процедура має довгу історію, оскільки мала основною метою адміністративні цілі запобігання ухилення від сплати податків у фіскальній сфері.

У нашій державі юридичні процедури реєстрації можна прослідкувати від ухвалення Цивільного кодексу 1922 р. (набув чинності 1 січня 1923 р.). Разом із ним робочо-селянський Уряд РСФСР видав два нормативних акти, що регулювали порядок державної реєстрації: постанова Ради народних комісарів РСФСР від 2 січня 1923 р. «Про порядок утворення і реєстрації комісійних підприємств» і постанова Ради праці і оборони РСФСР від 20 лютого 1923 р. «Про реєстрацію товариств повних і на вірі». Вже 20 жовтня 1925 р. Рада народних комісарів СРСР затвердила Положення про торгіву реєстрацію, яке було введено в дію з 1 квітня 1927 р., і яким вищезгадані акти були скасовані. Однак і це Положення проіснувало недовго. Починаючи з осені 1927 р. порядок державної реєстрації регулювався Положенням про торгіву реєстрацію, затвердженим постановою СНК СРСР від 31 серпня 1927 р. [56].

Законодавство кінця 80-х – початку 90-х рр., присвячене юридичним особам, значно частіше містить указівку на

виникнення юридичної особи з моменту її державної реєстрації. У цей час був прийнятий Закон «Про підприємства в Україні», що визначив порядок державної реєстрації юридичних осіб на ціле десятиріччя уперед [57].

Таким чином, державна реєстрація підприємств вперше була введена в 20-ті роки, у період НЕПУ, і здійснювалась органами Міністерства фінансів, що пов'язувалось із багатоукладністю економіки, новою економічною політикою та необхідністю забезпечення фіскальної функції держави. З ліквідацією усіх форм власності, крім державної та колгоспно-кооперативної, зникненням приватних підприємств державна реєстрація втратила своє значення. У п'ятидесяті роки реєстрація підприємств була формально скасована, хоча фактично це сталося набагато раніше [160].

Державна реєстрація в Україні відновилась з переходом на ринкові засади ведення народного господарства і вперше законодавчо передбачено в Україні в 1991 році в Законі «Про підприємництво» [7]. Так, його ст. 8 зазначається, що «Державна реєстрація підприємництва» зазначає, що «Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності, крім об'єднань юридичних осіб, що здійснюють свою діяльність в Україні на умовах угод про розподіл продукції, проводиться у виконавчому комітеті міської, районної в місті ради або в районній, районній міст Києва і Севастополя державній адміністрації (далі - органи державної реєстрації) за місцезнаходженням або місцем проживання даного суб'єкта, якщо інше не передбачено законом».

У деяких інших законах також містились спеціальні норми щодо реєстрації окремих суб'єктів господарювання /підприємництва. Так, наприклад Закон України 1991 року «Про підприємства в Україні» [8] визначав види і організаційні форми підприємств, правила їх створення, реєстрації, реорганізації і ліквідації, організаційний механізм здійснення ними

підприємницької діяльності в умовах переходу до ринкової економіки. Зокрема, він містив спеціальні положення про державну реєстрацію об'єднань підприємств (сучасні холдинги).

У 1992 році у законодавстві з'явився заявний принцип реєстрації суб'єктів господарювання/підприємництва (ст. 8 Закону «Про Підприємництво»). КМ України Постановою від 29.04.94 № 279 прийняв «Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності», яке у редакції Постанови КМ України від 25.05.98 № 740 [14] діяло до прийняття спеціального Закону про державну реєстрацію [5].

Законодавство України у цей час зарегульовувалось і перетворювалось із заявного характеру на дозвільний. Тому спрощення процедури державної реєстрації – було на часі, нагальним. Недоліки існуючого тоді порядку державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності підлягали усуненню, а також необхідно було створити єдиний орган державної реєстрації, спростити систему легітимації, вдосконалити механізм скасування державної реєстрації суб'єктів господарської/підприємницької діяльності. Законодавство України містило близько 100 нормативно-правових актів, які регулювали процедури державної реєстрації різних суб'єктів названої діяльності [85].

У зв'язку із цим, значна кількість авторів наголошувала на необхідності спрощення реєстраційного законодавства. Так, Н.О. Саніахметова відзначала, що існування невиправданої множинності підзаконних нормативних актів, що регулюють питання державної реєстрації і ліцензування нерідко на шкоду Закону «Про підприємництво», а також відсутність їх взаємопов'язаності і погодженості, тобто системного зв'язку нормативних актів, викликає неповне і недостатнє регулювання процесу легітимації. Необхідна розробка єдиного нормативного акту, що б регулював всю процедуру легітимації підприємництва.

Вирішення цього питання на законодавчому рівні дозволить усунути внутрішню суперечливість численних відомчих нормативних актів, що вводять ускладнені умови і вимоги подання додаткових документів [122].

У результаті дискусії підприємницьких структур із урядовими з 01.07.04 набув чинності Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Цим Законом ураховуються процедури державної реєстрації країн ЄС.

Закон про «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» закріплює існуючий, але удосконалений порядок державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, створює умови для поширення достовірної інформації про учасників цивільного обігу, встановлює заявочний порядок державної реєстрації, дещо полегшує та робить прозорою процедуру припинення юридичних осіб та підприємницької діяльності фізичних осіб [117].

Він створив єдину національну систему державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та максимально урахував відповідне європейське законодавство. Основна його мета: прийняття цього закону – спростити процедуру державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб, що бажають здійснювати підприємницьку діяльність, а найголовніше – створити Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [118].

Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» створив просту, чітку та прозору систему державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Впровадження його дозволило урегулювати відносини у сфері державної реєстрації законом безпосередньої, прямої дії. Лише невелика кількість нормативно-правових актів технічного характеру має врегулювати питання формування та ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб та

фізичних осіб-підприємців, затвердити форми реєстраційних карток й інших документів, вимоги до яких установлені цим Законом [85].

Таким чином, з прийняттям Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» в Україні створено достатньо прозору систему державної реєстрації, яка урегульована фактично одним нормативом та містить достатньо прості положення про державну реєстрацію суб'єктів господарювання/підприємництва. На сьогодні він діє у редакції закону Закону від 26.11.15 № 835-VIII та називається «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Завдяки появі цього Закону є помітні позитивні зрушення: суб'єкти господарювання/підприємництва реєструються значно швидше. У т. ч. цьому сприяють і електронні сервіси, які стрімко розвиваються останнім часом.

Тобто процес удосконалень та спрощення продовжується. Але при цьому не потрібно забувати, що у суспільстві є дві позиції щодо надмірного спрощення адміністративних процедур державної реєстрації суб'єктів господарювання/підприємництва.

Проте: у законодавстві ще залишилась доволі значна кількість загальних норм щодо державної реєстрації відповідних суб'єктів, які по-різному регулюють одні і ті ж правові відносини чи узагалі їх не регулюють. Це наприклад, відноситься до такої «реліктової» форми власності – як «колективна», при тому що і Конституція і Цивільний кодекс говорять тільки про державну, комунальну та приватні форми власності. Звідси виникають непорозуміння під час реєстрації такого власника колективного підприємництва як «трудоий колектив». Проте, це питання наступного огляду «реєстраційного» законодавства.